

МОТИВАЦІЯ УЧІННЯ ЯК ПЕДАГОГІЧНА УМОВА ЗДОБУТТЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Для сьогодення важливим є розвиток майбутнього педагога, який вмотивований на професійну діяльність, який може самовиразитися в цієї діяльності, у якого є бажання самовдосконалюватися. Стаття присвячена обґрунтуванню мотивації до освітньої діяльності та її важливості встановленні майбутніх професіоналів. Зокрема, наведено теоретичні підходи до розкриття сутності мотивів, мотивації.

Ключові слова: мотивація учіння, здобувач вищої освіти, освітній процес.

For today, the development of a future teacher who is motivated for professional activity, who can express himself in this activity, and who has a desire for self-improvement is important. The article is devoted to the justification of motivation for educational activities and its importance in the formation of future professionals. In particular, theoretical approaches to revealing the essence of motives and motivation are given.

Key words: learning motivation, higher education student, educational process.

Вступ. Відомо, що одним з найбільш ефективних факторів успішного навчання студента у вищому закладі є його власна мотивація. Дослідники стверджують, що недостатня навчально-пізнавальна мотивація є найбільш частою причиною низької навчальної успішності. Існує багато різних дидактичних методів і способів ефективного впливу мотивації на результативність освітнього процесу в ЗВО, наприклад, методи активного навчання (дискусія, ігрове моделювання), інтерактивне навчання, проблемне навчання, індивідуалізовані програми навчання тощо. Однак, змінюються умови навчання, і тому питання мотивації освітньої діяльності залишаються актуальними в дослідженнях науковців.

Мета роботи. Обґрунтувати процес мотивування освітньої діяльності здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

Матеріали та методи. Під час роботи над статтею нами опановано наукові доробки та методичну літературу з проблеми дослідження. Це дозволило скласти відповідний ланцюжок процесу організації мотивації до освітньої діяльності здобувачів вищої освіти.

Результати та обговорення. Інтерес, прагнення до навчання були і є предметом наукових досліджень як психологів, так й педагогів. Сьогодні в часи невизначеності мотивація до діяльності, зокрема освітньої, залишається актуальною і вимагає осмислення та обґрунтування педагогічних умов організації успішного навчання здобувачів всіх рівнів освіти.

Аналіз літератури дозволяє визначити найзагальнішому вигляді мотивацію як «сукупність внутрішніх і зовнішніх рушійних сил, які спонукають людину до діяльності, задають межі та форми діяльності та надають цій діяльності спрямованість, орієнтовану на досягнення певних цілей. Вплив мотивації на поведінку людини залежить від безлічі факторів, багато в чому індивідуально і може змінюватися під впливом зворотного зв'язку з боку діяльності людини» [2, с. 63].

У свою чергу, «мотивування – це процес впливу на людину з метою спонукання до певних дій шляхом пробудження в певних мотивів. Залежно від того, що переслідує мотивування, які завдання воно вирішує, можна виділити два основних типи мотивування» [3, с.50]. Перший передбачає те, що «шляхом зовнішніх впливів на людину викликаються до дії певні мотиви, які спонукають людину здійснювати певні дії, що призводять до бажаного для мотивуючого суб'єкта результату. При даному типі мотивування треба добре знати те, які мотиви можуть спонукати людину до бажаних дій, і те, як викликати ці мотиви» [3], а другий «носить характер виховної та освітньої роботи та часто не пов'язаний з якимись конкретними діями або результатами, які очікується отримати від людини у вигляді підсумку його діяльності. ... вимагає набагато більших зусиль, знань і здібностей для його здійснення, однак і його результати в цілому істотно перевершують результати першого типу мотивування» [4, с. 26].

Окреслені нами поняття розкривають сутність процесу реалізації особистості в діяльності. Таким чином ми можемо визначити ще одне «поняття «мотивація праці» і розглядається як процес свідомого вибору співробітником того чи іншого типу поведінки, що визначається комплексним впливом зовнішніх (стимули) і внутрішніх (мотиви) факторів» [6, с. 135]. Для майбутніх фахівців з початкової освіти ці поняття мають бути засвоєні, а майбутня професійна діяльність передбачати сформованість мотиваційної сфери фахівців. «Мотивація професійного навчання визначається, в першу чергу, професійними мотивами, мотивами розвитку себе як майбутнього педагога-професіонала. Саме мотивація професійного навчання, яка має внутрішній, смисловий характер, може забезпечити успішне оволодіння студентами професійною діяльністю» [2, с. 15]. У результаті «мотив можна схарактеризувати як функціональну структуру людини, що відображає соціальну значимість явищ в об'єктивному світі у формі особистого сенсу» [1, с. 62].

Цікавим для нас є визначення сутності мотивів як «спрямованості діяльності на об'єкт, внутрішній психічний стан людини, безпосередньо пов'язаний з об'єктивними характеристиками об'єкта, на який спрямована діяльність. Мотив доповнює потребу і надає діяльності високий рівень дієвого характеру. Іншими словами, навчальна поведінка завжди мотивована безліччю мотивів» [4, с. 35].

Для нашого дослідження цікавим повстало питання про суб'єктність сучасного здобувача освіти. В межах проблематики трисуб'єктної дидактики, яка вирішується педагогічною школою Л.Петухової, розглядається процес з трьох боків: суб'єкт здобувач-суб'єкт викладач-суб'єкт середовище. Такій підхід вимагає усвідомити роль кожного в становленні професіонала.

Особистість здобувача як суб'єкта освітньої, навчально-професійної діяльності розвивається через прояв ним певного рівня активності. «Однак, не всяка активність студента-суб'єкта навчально-професійної діяльності може призвести до «нарощування» суб'єктності. Активність студента як суб'єкта навчально-професійної діяльності проявляється в його вмінні і здатності вирішувати, що виникають в навчальній і далі професійній діяльності, протиріччя і практичні завдання» [6, с. 56].

Освітня діяльність у ЗВО, побудована на основі надання можливості паритетного співробітництва, визначає процес саморозвитку здобувачів вищої освіти. «У той же час, особистість тих, хто навчається, по відношенню до себе може виступати одночасно і суб'єктом, і об'єктом змін, особливо на початковому етапі професійної підготовки. Тому основною умовою є переведення студента з об'єктної в суб'єктну позицію, тільки при цьому досягається, певна ступінь самостійності та ініціативності» [2, с.123]. Виступаючи суб'єктом освітньої діяльності, викладач має багато інструментів задля заохочення здобувачів до освітнього процесу. Слід відмітити, що цілеспрямована організації на діяльність з мотивації здобувачів на освітню діяльність вимагає від тих, хто навчає відповідних професійних компетенцій.

Як зазначає Л.Пермінова «сучасних здобувачів вищої освіти можна схарактеризувати як «цифрова молодь», у якій необмежені можливості отримання і переробки інформації. Тож виникає ситуація, коли той, хто навчається, стає більш незалежним від того, хто навчає. Однак слід підкреслити, що роль педагога залишається вкрай важливою й обов'язковою в освітньому процесі. Передусім це педагогічно доцільний вплив на розвиток особистості здобувачів, зокрема на мотиваційну сферу» [5].

Ми погоджуємося з визначенням умов формування та розвитку мотивів окреслених О.Хромченко, зокрема це такі: «сформоване професійне уявлення студентів; чітко визначена та усвідомлена кінцева мета учіння; розуміння практичної значущості та зв'язку з кінцевою метою кожного окремо взятого заняття, кожного виду роботи; використання методів емоційної регуляції у навчальній діяльності» [7]. «Умовами формування та розвитку пізнавальних мотивів учіння визначаються: ведення навчального процесу на рівні функціональних можливостей студента, максимальна опора на мисленнєву діяльність; емоційна атмосфера навчання; сприятливе спілкування в навчальному процесі; активізація учбової діяльності студентів» [7].

Висновки. Таким чином, розглянувши категорію мотивації в дослідженнях і теоріях вчених, можна зробити наступні висновки. З'ясовано, що визначення понять «мотив» і «мотивація» характеризуються як важливі категорії діяльності особистості, в тому числі освітньої діяльності студентства. У свою чергу, за своєю сутністю мотивами передбачено виступати стимулами пізнавальної навчальної діяльності, а мотивація розтлумачує логіку дій, пояснює процес діяльності спрямований на результат. Головним для освітнього процесу є цілеспрямована спільна суб'єкт-суб'єктна організація навчальної діяльності. Паритетність у спілкуванні педагога і здобувача є важливим мотивом успішного навчання.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Іллін Є.П. Мотивація і мотиви: [навч. посіб.]; пер. з рос., передм. і прим. Тетяни Тадеєвої: Навчальна книга-Богдан, 2013. 511 с.: рис., табл. - (Сходи психології). - ISBN 978-966-10-2840-0. - ISBN 978-966-10-3392-3 (серія)
2. Карпенко Є. В. Вікова та педагогічна психологія: актуальні студії сучасних українських учених: навч. посіб. Дрогобич: Пбсвіт, 2014. 152 с. <http://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/348>
3. Климчук В. О. Горбунова В.В. Внутрішня мотивація учбової діяльності молоді: теорія, методика, програма розвитку: монографія. Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. 108 с.
4. Надрага, В. І., Пекін А.Ю. Економіка праці та мотивація трудової діяльності: підручник. Київ: ІПК ДСЗУ, 2020. 518 с.
5. Пермінова Л. Засоби впливу на мотиваційну сферу здобувача вищої освіти в умовах синхронного навчання. № 55 (2024): № 55 (2024): Журнал інформаційних технологій в освіті (ІТЕ)
6. Сокур М.І. Мотивація та управління персоналом і якістю (іноземний досвід): навч. посіб.; Кременчуц. нац. ун-т ім. Михайла Остроградського. Вид. 2-е, допов. Кременчук: Щербатих О. В. [вид.], 2016. 335 с.
7. Хромченко О.В. Мотиви учіння студентів та умови їх формування. Академічні студії. Серія «Педагогіка». Луцьк: Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради, 2022. № 2. С.50-55.

Науковий керівник доктор педагогічних наук, професор Андрієвський Б.М.